Romanoslavica XLV

TOPICA ÎN LIMBILE RUSĂ ŞI ROMÂNĂ

Sanda MISIRIANŢU

1. Consideraţii introductive

Prezentul demers este o încercare de evidenţiere a modalităţilor de construcţie a unităţilor gramaticale a două limbi, diferite genealogic: limba rusă – o limbă slavă şi limba română – o limbă romanică. Lucrarea abordează, contrastiv, variantele distribuţionale, cu implicaţiile de ordin stilistic şi semantic-comunicativ antrenate de variaţiile topicii. Metoda descriptiv-contrastivă este aplicată unităţii gramaticale îmbinare de cuvinte, scopul analizei întreprinse fiind legat de studierea şi evidenţierea aspectelor multifuncţionale ale topicii limbilor rusă şi română. Punctul de vedere adoptat este cel sincronic, sfera cercetării vizând stadiul actual al limbilor rusă şi română.

Pentru unitatea inferioară propoziţiei preferăm termenul *îmbinare de cuvinte*, termenilor *grup de cuvinte* sau *sintagmă*, pornind de la următoarele considerente: 1) sintaxa limbii ruse are ca obiect de studiu, alături de propoziţie şi frază, şi îmbinarea de cuvinte; 2) se are în vedere faptul că utilizarea termenului *sintagmă*, agreat de lingvistica structurală şi aproape generalizat în demersurile de sintaxă a românei contemporane, având o altă accepţiune în teoria limbii ruse, nu poate constitui un punct de plecare comun în analiza structurilor celor două limbi. La nivelul îmbinării de cuvinte, analiza vizează îmbinările libere, ţinându-se seama de tipul relaţiei de subordonare ce participă la realizarea acestora precum şi de calitatea raportului semantico-sintactic ce stă la baza corelării ca determinant şi determinat a termenilor în cadrul îmbinării.

Ţinând seama de faptul că sintaxa celor două limbi prezintă extensii diferite raportat la unităţile studiate, vom porni în acest demers de la observaţia că, spre deosebire de limba română, a cărei sintaxă studiază propoziţia şi fraza[1], sintaxa limbii ruse abordează, pe lângă aceste construcţii, şi îmbinarea de cuvinte, aceasta fiind definită ca unitate sintactică în componenţa căreia intră două sau mai multe cuvinte independente, legate gramatical şi semantic. Raportul ce stă la baza alcătuirii îmbinării

[1] În *Gramatica limbii române*, ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Academiei R.P.R., 1963, vol. II, p.8 se precizează: „Studiul sintaxei limbii române este organizat pe unităţile propoziţie şi frază”.

BDD-A24228 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:48 UTC)

de cuvinte este de subordonare, unul din termenii îmbinării fiind regent (*господствующий член*), celălalt – subordonat (*зависимый член*)[1].

2. Aspecte ale raportului de subordonare în îmbinarea de cuvinte

Referitor la relaţiile sintactice întâlnite la nivelul îmbinării de cuvinte, facem precizarea că atât rusa, cât şi româna disting trei varietăţi ale relaţiei de subordonare. Oricare ar fi tipul raportului sintactic pe baza căruia se organizează îmbinarea de cuvinte – acord, recţiune, parataxă –, acesta este unul de subordonare: unul dintre termeni este determinat (Dt), celălalt – determinant (Dn)[2]. Cuvântul regent este termenul independent sintactic, termenul subordonat depinzând de acesta. De exemplu, în îmbinările de cuvinte *ясное небо*/ *cer senin*, *читать книгу*/ *a citi cartea, говорить громко*/ *a vorbi tare* se evidenţiază termenii regenţi *небо*/ *cer*, *читать*/ *a citi, говорить*/ *a vorbi* şi componentele subordonate *ясное*/ *senin*, *книгу*/ *cartea, громко*/ *tare*. Echivalentele îmbinărilor de cuvinte din limba rusă sunt, în limba română, grupuri nominale sau verbale.

2.1. Raporturi semantico-sintactice la nivelul îmbinării de cuvinte. În funcţie de sensurile lexicale şi formele gramaticale pe care le au, elementele componente ale unei îmbinări sunt, la origine, realizate ca urmare a unor raporturi atributive, obiective, circumstanţiale.

2.1.1. Raportul atributiv. Topica îmbinării. Acest tip de raport se poate stabili între substantiv (termen regent) şi un termen subordonat acestuia. În calitate de subordonat pot apărea: adjective (***хорошее*** *настроение*, ***дневные*** *часы*, ***семейная*** *жизнь*); substantive (*трубка* ***телефона***, *кольцо* ***из золота***, *тропинка* ***леса***); pronume (***ваши*** *родители*, ***те*** *воспоминания*, ***каждый*** *шаг*, ***какое-то*** *настроение*); participii (***читающие*** *люди*, ***недочитанный*** *рассказ*); numerale (***одиннадцатая*** *машина*, ***семьнадцатый*** *ряд*); adverbe (*встреча* ***наедине***, *прогулка* ***пешком***, *взгляд* ***из подлобья***); verbe la infinitiv (*необходимость* ***читать***, *намерение* ***помочь***, *возможность* ***путешествовать***).

Constatăm că, atunci când îmbinarea este construită prin acord, elementele sunt distribuite în ordinea subordonat + regent, iar când la baza alcătuirii îmbinărilor stau recţiunea şi parataxa, topica este regent + subordonat: **Dn + Dt** – când determinantul

[1] Remarcăm multitudinea de variante terminologice utilizate în limba rusă pentru cuvântul *regent* (*господствующее*, *стержневое*, *опорное*, *основное*, *главное*, *поясняемое*, *определяемое*, *вершинное слово*), în comparaţie cu cele care desemnează cuvântul *subordonat* (*зависимое*, *поясняющее*, *определяющее слово*).

[2] S. Stati, *Sintagma şi locul ei în structura limbii*, în *Elemente de lingvistică structurală*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1967, p. 116, propune ca variante terminologice pentru componenţii dihotomiei *determinat/ determinant* perechile „regent-dependent”, „supraordonat-subordonat”, „selectat-selectant”.

BDD-A24228 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:48 UTC)

este un: a) adjectiv – ***зимние*** *дни*; ***длинный*** *шарф*; ***оригинальное*** *исполнение*; b) pronume – ***наша*** *жизнь*; ***все*** *мечты*; ***каждая*** *семья*; c) participiu – ***истраченные*** *деньги*; ***проверенные*** *факты*; ***верующие*** *люди*; d) numeral – ***первая*** *улыбка*; ***третий*** *пункт*; ***сороковые*** *годы*; **Dt + Dn** – când determinantul este un: a) substantiv – *страница* ***книги***; *приступы* ***ревности***; *ручка* ***чашечки***; b) adverb – *яйцо* ***всмятку***; *дорога* ***рядом***; *дом* ***напротив***; c) infinitiv – *желание* ***учиться***; *стремление* ***заниматься***; *готовность* ***помочь***; excepţie fac pronumele personale *его, её, их*, care sunt antepuse, în topica directă, cuvântului determinat: ***его*** *состояние*; ***её*** *настроение*; ***их*** *самочувствие*.

Remarcăm faptul că îmbinările construite prin acord se bucură de o mai mare libertate a topicii. Astfel, aceste structuri pot fi construite în topică inversă: **Dt + Dn** – *шарф* ***длинный***; *жизнь* ***наша***; *люди* ***верующие***; *пункт* ***третий***. Trebuie menţionat că permutarea este posibilă, dar antrenează modificări sintactice: depăşind cadrul îmbinării de cuvinte, structuri ca *шарф* ***длинный*** alcătuiesc propoziţii, fostul determinant adjectival al substantivului având, în acest caz, funcţie de predicat nominal.

2.1.2. Raportul obiectiv. Topica îmbinării. În cazul acestui tip de raport, în calitate de termen regent pot apărea următoarele părţi de vorbire: verb (***писать*** *сочинение*, ***уважать*** *старших*, ***привыкать*** *к порядку*), substantiv (***составление*** *проекта*), adjectiv (***рад*** *весне*, ***нужный*** *сестре*; ***покорный*** *начальнику*), categoria stării (***жаль*** *бабушку*), adverb (***противно*** *пришедшим*). Ca elemente subordonate, în structurile de acest tip se întrebuinţează substantive (*строить* ***дом***, *проверка* ***знаний***), infinitive (*попросить* ***пить***, *рекомендовать* ***отдохнуть***) sau îmbinări cantitativ-nominale (*читать* ***две книги***, *узнать* ***много нового***). Îmbinările de cuvinte între ale căror componente se stabilesc raporturi sintactice obiective se construiesc, predominant, în topica termen regent + termen subordonat. Ilustrăm această modalitate distribuţională utilizând, potrivit celor arătate mai sus, câteva variante de combinare dintre tipurile de termeni regenţi şi subordonaţi: **Dt + Dn** – verb + substantiv – *рисовать картину*, *перейти улицу*, *резать хлеб*; adjectiv + substantiv – *понятный мальчику*; *готовый забыть*; *способный переводить*. Variaţii ale topicii sunt posibile, dar acestea se înscriu în sfera topicii inverse.

2.1.3. Raportul circumstanţial. Topica îmbinării. În legătură cu distribuirea componentelor în îmbinările cu raport circumstanţial nu se pot formula reguli general valabile de amplasare a constituenţilor, topica acestora fiind determinată, mai mult decât în cazul celorlalte două tipuri de raport (atributiv şi obiectiv), de tipul relaţiei sintactice aflate la baza alcătuirii îmbinării, dar şi de natura morfologică a termenului subordonat al sintagmei. Astfel, sunt construite în ordinea **Dn + Dt** îmbinările ce au ca termen subordonat adverbe calificative (în *-о*, *-е*) şi adverbe cantitative: ***громко*** *читать*; ***вызывающе*** *одеваться*; ***много*** *говорить*; ***совсем*** *мало*. Pentru îmbinările cu alte tipuri de elemente subordonate este specifică amplasarea acestora în postpunere în raport cu termenul regent – **Dt + Dn**: *смотреть* ***в упор***; *спать* ***сверх меры***. În ambele

BDD-A24228 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:48 UTC)

situaţii raportul circumstanţial exprimat arată modul sau gradul, măsura. Când exprimă locul, timpul, cauza sau scopul, îmbinările sunt structurate în ordinea ce consacră componentul subordonat postpus: **Dt + Dn** – *отправиться* ***в поездку***; *находиться* ***неподалеку***; *завтракать* ***рано***; *плакать* ***от гнева***; *необходимый* ***для отдыха***. Dacă raportul circumstanţial arată scopul, iar termenul subordonat al îmbinării este un infinitiv, acesta este distribuit în postpoziţie: **Dt + Dn –** *остановиться* ***отдыхать***, *приехать* ***учиться***.

În urma analizei aspectelor prezentate anterior, ca o concluzie de ordin general se degajă faptul că aşezarea lexemelor în îmbinarea de cuvinte depinde de caracterul raportului sintactic dintre elementele componente.

2.2. Acord, recţiune, parataxă. Ne propunem, în continuare, evidenţierea particularităţilor topicii limbilor rusă şi română în cazul îmbinărilor de cuvinte structurate pe baza celor trei tipuri ale relaţiei de subordonare. Vor fi prezentate modalităţile de realizare, precum şi posibilităţile de permutare a termenilor, cu implicaţiile antrenate de variaţiile topicii.

2.2.1. Topica îmbinărilor construite prin acord

2.2.1.0. În cazul îmbinărilor de cuvinte construite pe baza acestui tip de relaţie sintactică, termenul regent impune termenului subordonat categoriile sale morfologice[1]. Genul, numărul şi cazul sunt categorii deictice la substantiv (proprii substantivului în virtutea designatum-ului) şi anaforice la adjectiv (repetă formal marca de gen, număr, caz a substantivului)[2]. Schimbarea formei regentului atrage schimbarea formei subordonatului: *старый друг*/ *старому другу*// *prieten vechi*/ *prietenului vechi*; *старые друзья* / *старым друзьям*// *prieteni vechi*/ *prietenilor vechi*/ (ambii termeni au forme identice de gen, număr, caz). În structurile *счастливый человек*/ *om fericit*, *первая встреча*/ *prima întâlnire*, *прочитанная сказка*/ *povestea citită*, *мой брат*/ *fratele meu*, determinanţii *счастливый*/ *fericit*, *первая*/ *prima*, *прочитанная*/ *citită*, *мой*/ *meu* repetă numărul, genul şi cazul[3] termenilor regenţi.

O primă constatare legată de topica îmbinărilor construite prin acord ar fi aceea că atributul adjectival din limba română, respectiv cel rusesc acordat prezintă mobilitate în poziţionarea pe lângă regent: *vânt* ***rece*** *–* ***rece*** *vânt*/ ***холодный*** *ветер – ветер* ***холодный*** (structurile de acest tip vor fi analizate pe larg în paginile următoare). În ce priveşte atributele exprimate prin participii, se impune precizarea că în limba rusă topica acestora poate fi influenţată de volumul construcţiei: *Нам понравился* ***опубликованный текст***

[1] G. Gruiţă, în *Acordul în limba română*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1981, p. 11, numeşte termenul ce transmite genul, numărul, cazul, altui termen, termen *iradiant*.

[2] *Idem,* p. 13.

[3] Pentru evidenţiere, este necesară încadrarea structurilor în propoziţii: /Он – *счастливый человек*./ El este *un om fericit.*/[3] – masculin, singular, nominativ; /Волнения *первой встречи* прошли./ Emoţiile *primei întâlniri* au trecut./ – feminin, singular, genitiv; /Он вспомнил *прочитанную сказку*./ El şi-a amintit povestea citită./ – feminin, singular, acuzativ; /Я сказала *своему брату* все новости./ I-am spus *fratelui meu* toate noutăţile./ – masculin, singular, dativ.

BDD-A24228 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:48 UTC)

(Ne-a plăcut *textul publicat*)/ ***Текст, опубликованный*** нашими коллегами, понравился нам (*Textul publicat* de colegii noştri ne-a plăcut). În al doilea enunţ este prezentă o construcţie participială, obligatoriu încadrată între virgule. Referitor la numeralul ordinal, observăm că în română acesta se bucură de o mai mare mobilitate, putând fi atât antepus, cât şi postpus (cu excepţia lui *primul*, *prima*, întotdeauna antepuse), spre deosebire de limba rusă, unde postpunerea acestuia are un caracter mai puţin obişnuit: *Ei stăteau* ***în rândul al doilea/ în al doilea rând****. – Они сидели* ***во втором ряду***.

În cazul îmbinărilor construite prin acord, termen regent poate fi un substantiv sau un cuvânt substantivizat, iar cel subordonat – un adjectiv, participiu, pronume-adjectiv, numeral ordinal: **Dn + Dt**: ***светлая*** *комната*; ***прочитанный*** *роман*; ***наши*** *студенты*; ***вторая*** *книга*. Tabloul este identic pentru limba română, cu specificarea că în cazul primelor trei structuri, ordinea firească a apariţiei celor doi termeni prezintă determinantul postpus – **Dt + Dn**: *cameră* ***luminoasă***; *roman* ***citit***; *studenţii* ***noştri***. Structurile cu numerale pot fi construite în ambele tipuri de topică – **Dt + Dn**: ***a doua*** *carte*; **Dn + Dt**: *cartea* ***a doua***. În plus, în limba română substantivul regent poate transmite caracteristicile sale şi articolului, parte de vorbire de care rusa nu dispune: *prinţul* ***cel*** *frumos*; *fata* ***cea*** *deşteaptă*; ***al*** *doilea roman*; ***a*** *doua carte*. În limba română constatăm şi acordul numeralului cardinal cu substantivul determinat (*doi băieţi/ două fete*), situaţie subscrisă relaţiei de subordonare prin recţiune, în limba rusă (*один* ***мальчик****, два* ***мальчика****, пять* ***мальчиков****/ одна* ***девочка****, две* ***девочки****, пять* ***девочек***), unde există un regim strict de distribuţie a formei cazuale a substantivului precedat de numeralul cardinal[1]. În plus, în limba română numeralul cardinal are funcţie de atribut numeral pe lângă cuvântul determinat, iar în limba rusă numeralul face corp comun cu substantivul, structura îndeplinind în întregime funcţia sintactică: *Astăzi au absentat* ***doi elevi****.* – atribut numeral + subiect; *Сегодня отсутствовали* ***два ученика*** – subiect. Constatăm acord şi între elementul predicativ suplimentar (în rusă acesta intră în componenţa predicatului nominal) şi substantivul sau pronumele determinat: ***Andrei*** *s-a întors* ***vesel****./* ***Андрей*** *вернулся* ***весёлый****./;* ***Ea*** *a sosit* ***veselă****. /* ***Она*** *пришла* ***весёлая***. În topica nemarcată stilistic, elementul predicativ suplimentar este postpus. Trebuie remarcat faptul că în limba rusă astfel de forme se pot utiliza atât în nominativ (în acord, ca în exemplele de mai sus), cât şi în instrumental: ***Андрей*** *вернулся* ***весёлым****;* ***Она*** *пришла* ***весёлой***.

[1] După numeralul *unu* este întrebuinţat cazul nominativ, numărul singular, numeralele *doi*, *trei* şi *patru* reclamă prezenţa cazului genitiv singular, iar cele peste *cinci* cer genitivul plural al substantivelor cu care alcătuiesc structura.

BDD-A24228 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:48 UTC)

În ambele limbi adjectivul[1] formează împreună cu substantivul-centru[2] o structură în care topica are o mare importanţă. Sintagma substantiv + adjectiv are în componenţa sa două elemente de sine stătătoare: un substantiv – termen regent, determinat, element-centru şi un adjectiv – termen subordonat, determinant, adjunct, dependent[3]. Referitor la poziţia determinantului în raport cu cuvântul determinat, există o distincţie fundamentală între cele două limbi: în timp ce limbii române îi este caracteristică topica **Dt + Dn** (*carte nouă*, *fereastră deschisă*), în limba rusă poziţionarea celor doi termeni se face după topica **Dn + Dt** (*новая книга*, *открытое окно*). Atât în limba rusă, cât şi în limba română există situaţii în care sunt posibile variante de topică în cadrul sintagmei de care ne ocupăm. În cele ce urmează ne propunem o analiză a condiţiilor în care variantele distribuţionale se pot realiza; vom observa modificările de conţinut sau de expresie pe care le antrenează acestea, fără a avea pretenţia de a le fi epuizat.

2.2.1.1. Substantiv + adjectiv în limba rusă. Regula generală de distribuţie a cuvintelor în îmbinarea construită prin acord este amplasarea cuvântului determinat în postpoziţia determinantului: *соседняя* ***квартира*** (*apartamentul vecin*), *наша* ***квартира*** (*apartamentul nostru*), *построенная* ***квартира*** (*apartamentul construit*). Sunt antepuse substantivului atât adjectivele calitative (***холодный*** *ветер*, ***мокрая*** *мгла*, ***последняя*** *ночь*), cât şi cele relative (***сахарная*** *пудра*, ***крестьянский*** *быт*, ***ночной*** *столик*). Subliniem faptul că aşezarea adjectivului (a posesivului sau a participiului) în postpoziţie atrage modificări sintactice: substantivul şi determinantul vor forma o propoziţie, şi nu o îmbinare de cuvinte. În îmbinările *солнечное утро* (*dimineaţă însorită*), *моя книга* (*cartea mea*), *прочитанный роман* (*romanul citit*) determinanţii sunt atribute acordate. La schimbarea topicii, se produc modificări de natură sintactică: determinanţii devin predicate nominale în propoziţiile bimembre *Утро солнечное*/ *Dimineaţa este însorită*, *Книга моя*/ *Cartea este a mea*, *Роман прочитан*/ *Romanul este citit*. În situaţii precum cele de mai sus, *funcţia gramaticală* (*sintactică*) a topicii prezintă relevanţă.

2.2.1.1.1. Includerea îmbinării realizate prin acord într-o structură sintactică superioară se impune şi în cazul evidenţierii unei alte funcţii importante: funcţia comunicativă. În funcţie de scopul pe care locutorul şi l-a propus, îmbinarea adjectiv + substantiv poate constitui tema sau rema unui enunţ. Propoziţia ***Красивая студентка***

[1] S. Stati, în *Categoria sintactică a determinanţilor obligatorii*, în „Limbă şi literatură”, vol. XVII, Bucureşti, 1968, p. 184, foloseşte termenul de „cuvânt sintagmatic” pentru cuvintele care reclamă prezenţa unui alt cuvânt în enunţ; adjectivul are nevoie de un regent, el nu poate funcţiona singur (doar în dialog, în funcţie de context).

[2] În limba rusă, această sintagmă este numită „îmbinare substantivală de cuvinte” tocmai pentru că substantivul este cuvântul principal al acesteia.

[3] Vezi variante de terminologie la S. Stati, *Sintagma şi locul ei în structura limbii*, în *Elemente de lingvistică structurală*, redactor responsabil I. Coteanu, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1967, p. 116.

BDD-A24228 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:48 UTC)

идёт в библиотеку răspunde la întrebarea *Что делает студентка*? (*Ce face studenta?)* – se comunică ceva în legătură cu *acţiunea* săvârşită de subiect. Îmbinarea subliniată este tema enunţului. Propoziţia *В библиотеку идёт* ***красивая студентка*** răspunde la întrebarea *Кто идёт в библиотеку?* (*Cine merge la bibliotecă*?) şi comunică *cine* este persoana care face acţiunea. În acest enunţ îmbinarea evidenţiată este remă. Când este remă, îmbinarea este însoţită de o intonaţie aparte. În cazul unei astfel de distribuţii, întregul enunţ are nuanţă expresivă datorită amplasării acestei îmbinări în finalul propoziţiei (îmbinarea se identifică cu grupa subiectului). Temă sau remă este îmbinarea şi când se schimbă topica elementelor componente: У *людей добрых*[T]/ великое сердце[R]./; *Девушки молодые*[T]/ сильно любят[R]./; Поводом для нашего разговора служили[T]/ *люди простые*[R]; Он нам показал[T] / *вещи разные*[R]./ Aşadar, determinantul formează împreună cu cuvântul regent o structură caracterizată prin unitate gramaticală şi semantică. Din punctul de vedere al segmentării contextuale a unui enunţ, aceşti termeni acţionează ca un tot unitar. În general, ei fac parte din aceeaşi componentă comunicativă, atât în cazul distribuirii lor în topica obişnuită, cât şi atunci când sunt amplasaţi în topică inversă. Totuşi există situaţii în care determinantul şi determinatul nu fac parte din aceeaşi structură comunicativă. Propoziţiile /*Это красивая комната*./ şi /*Эта комната красивая*./ reflectă scopuri comunicative diferite. Prima propoziţie răspunde la întrebarea *Что это?* (*Ce este aceasta*?) / *Это* ***красивая комната***, a doua – la întrebarea *Какова эта комната?* (*Ce fel de cameră este aceasta*?) / *Эта* ***комната красивая***. În prima propoziţie adjectivul împreună cu substantivul alcătuiesc rema, în a doua – substantivul intră în componenţa temei, iar adjectivul este remă.

2.2.1.1.2. Topica inversă a structurii substantiv + adjectiv poate fi observată în cazul în care adjectivul intră în componenţa unor termeni, a unor denumiri. Amplasarea acestuia în postpoziţie este normală deci atunci când adjectivul clasifică, denumeşte un substantiv: *шалфей* ***красный****, шалфей* ***луговой****, шалфей* ***мускатный****, шалфей* ***лекарственный***[1]. Postpunerea adjectivului se constată şi „în exprimări cu caracter semiterminologic – în denumirile mărfurilor, produselor industriale etc.”[2]: *торт* ***шоколадный***/ *tort de ciocolată, торт* ***вафельный***/ *tort de napolitane, огурцы* ***солёные***/ *castraveţi muraţi, мармелад* ***яблочный***/ *gem de mere.* Sintagma poate funcţiona în paralel şi cu adjectiv antepus, dar acestea îşi pierd caracterul terminologic: ***шоколадный*** *торт,* ***вафельный*** *торт,* ***солёные*** *огурцы,* ***яблочный*** *мармелад.* Cu excepţia acestor situaţii în care postpoziţia determinantului este normală, celelalte situaţii de postpunere a acestuia antrenează modificări de natură gramaticală, intonaţionale şi de ordin stilistic. O.A. Lapteva consideră că abaterea de la norma antepunerii adjectivului este făcută fie pentru că adjectivul are un rol comunicativ

[1] Exemplele sunt reproduse după *Русская грамматика*, vol. II, Moscova, 1980, p. 204; vezi şi I.I. Kovtunova, *Порядок слов в русском литературном языке XVIII – первой трети XIX в.,* Moscova, 1969, p. 27.
[2] Kovtunova, *op.cit*., p. 27.

BDD-A24228 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:48 UTC)

important, fie atunci când îşi schimbă funcţia sintactică în propoziţie[1]. Aşadar, spre deosebire de limba română, în limba rusă antepunerea adjectivului este normă[2], în faţa substantivelor fiind distribuite atât adjectivele calitative, cât şi adjectivele relative din limba rusă: ***поздний*** *вечер,* ***красивое*** *лицо,* ***светлая*** *комната,* ***шерстянной*** *шарф,* ***детская*** *комната*. Abaterea de la norma antepunerii adjectivului imprimă sintagmei nuanţe expresive. Stilistic, propoziţia *Он интересный человек* este neutră (topica termenilor este cea obişnuită – adjectivul este antepus). Inversarea locului termenilor în sintagmă duce la apariţia unei variante expresive a celei dintâi: *Он человек интересный.* Prin amplasarea determinantului în postpoziţie se obţine o încărcătură stilistică[3]. În ambele propoziţii accentul cade pe adjectiv, dar, pentru că acesta nu e amplasat în acelaşi loc, cele două propoziţii au intonaţii diferite[4].

2.2.1.1.3. Distribuţia adjectivului în postpoziţie este caracteristică pentru construcţiile izolate: *Эта близость,* ***обоюдная****, совершилась и уже ничем в мире расторгнута быть не может…* (B., p.94); *Глаза,* ***долгие****,* ***золотисто-карие****,* ***полу-прикрытые*** *смугло-коричневыми веками, глядели как-то внутрь себя...* (B., p.222); *Руки,* ***сухие****,* ***индусские*** *с мумийными пальцами и более светлыми ногтями, всё шелушили и шелушили фисташки...* (B., p.223). Încărcătură stilistică au şi construcţiile în care adjectivul nu stabileşte poziţii de contact cu regentul său: *– Да кто это Натали? – спросил я, входя за ней* ***в освещённую*** *яркой висячей лампой* ***столовую с открытыми*** *в черноту тёплой и тихой летней ночи* ***окнами***. (B., p.142).

2.2.1.1.4. Investigarea şi interpretarea posibilităţilor de ordonare a elementelor în sintagma substantiv + adjectiv din limba rusă au permis formularea următoarelor concluzii: 1. În cadrul acestei structuri topica are o mare importanţă: de regulă, poziţionarea celor doi termeni se face după topica determinant – determinat, însă există şi situaţii în care sunt posibile variante de topică, acestea antrenând modificări de natură gramaticală (în raport cu distribuţia lui, adjectivul poate avea funcţii sintactice diferite), intonaţionale şi de ordin stylistic; 2. Indiferent de apartenenţa sa la o clasă sau alta, atât adjectivul calitativ, cât şi adjectivul relativ sunt antepuse substantivului regent, acest mod de construire a îmbinării substantiv + adjectiv având în limba rusă caracter de

[1] O.A. Lapteva, *Расположение одиночного качественного прилагательного в составе атрибутивного словосочетания в русских текстах XI-XVII вв, Канд. дисс.,* Moscova, 1962, p. 5.

[4] V.V. Vinogradov, *Вопросы изучения словосочетания*, în „Вопросы языкознания”, 1954, № 3, p.7, consideră că „după legile limbii ruse, adjectivul, într-o îmbinare de cuvinte, se aşază întotdeauna în faţa substantivului pe care îl determină”.

[3] I.I. Kovtunova, *Порядок слов в стихе и прозе*, în „Синтаксис и стилистика”, Moscova, 1976, p. 59, notează: „Aşezarea inversă a componentelor îmbinărilor de cuvinte la sfârşitul unui rând – sau pe parcursul acestuia – este un fenomen răspândit în poezia rusă”.

[4] O.A. Krîlova, S.A. Havronina, *Порядок слов в русском языке*, 2-е изд., Moscova, 1984, p. 161.

BDD-A24228 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:48 UTC)

normă; 3. Topica inversă a acestei sintagme poate fi observată în cazul în care adjectivul intră în componenţa unor termeni, a unor denumiri: amplasarea adjectivului în postpoziţie este normală atunci când acesta clasifică, denumeşte un substantiv. Postpunerea adjectivului se realizează şi în structurile a căror valoare terminologică încă nu este consacrată, în aceste situaţii, sintagma putând funcţiona şi cu adjectiv antepus; 4. Odată cu modificarea topicii normale a structurii substantiv + adjectiv din limba rusă intervin schimbări: a. de ordin sintactic – fostul atribut al îmbinării de cuvinte cu adjectiv antepus devine predicat în structura cu topică inversă; b. la nivel comunicativ-semantic – în funcţie de cele două modalităţi de distribuţie a sa în raport cu termenul-centru al sintagmei, adjectivul are o importanţă comunicativă mai mare sau mai mică, la aceasta contribuind şi apartenenţa sa la una din cele două părţi constituente în care poate fi delimitat un enunţ – tema sau rema; c. de natură stilistică – amplasat într-o poziţie nespecifică, neocupând în cadrul sintagmei locul obişnuit, adjectivul iese în evidenţă în construcţia ce dobândeşte astfel un caracter expresiv.

2.2.1.2. Substantiv + adjectiv în limba română. O cercetare riguroasă a aspectelor legate de topica îmbinării substantiv + adjectiv presupune luarea în considerare a cel puţin doi factori: a) apartenenţa la o clasă sau alta a adjectivului (adjectiv calificativ/ adjectiv determinativ); b) unele condiţii de natură lexicală, gramaticală şi stilistică ce limitează numărul variantelor de topică sau impun un anumit tip de topică.

Potrivit clasificării după sens, majoritatea specialiştilor disting două tipuri de adjective: calificative (exprimă însuşiri ale obiectelor – oraş *mare*, pădure *verde*) şi determinative (nu exprimă calităţile obiectelor, ci apar ca determinante – locul *meu*, parcul *acesta*). Aceiaşi termeni sunt folosiţi şi într-o altă accepţiune: spre deosebire de adjectivele calificative, care exprimă o apreciere, caracterizează obiectul într-un sens general (cameră *curată*, apă *liniştită*, *frumos* cartier, *bun* coleg), adjectivele determinative identifică, precizează, particularizează obiectul (apă *curgătoare*, apă *potabilă*, greutăţi *materiale*, stare *sufletească*) sau chiar îl clasează, îl denumesc[1]: plante *dicotiledonate*, nerv *sciatic*. Dacă printr-un adjectiv calificativ este exprimată o apreciere subiectivă, printr-unul determinativ se exprimă o însuşire obiectivă „care aparţine în mod logic, natural unui obiect”[2]. Adjectivul calificativ precedă substantivul, dar poate apărea şi postpus acestuia, în vreme ce adjectivul determinativ se află întotdeauna în raport de postpunere faţă de substantivul determinat: femeie *elegantă*/ *elegantă* femeie; pom *fructifer*, industrie *metalurgică*. Am considerat necesare precizările terminologice în legătură cu cei doi termeni (*calificativ*, *determinativ*), întrucât vor fi folosiţi în continuare în cea de a doua accepţiune.

2.2.1.2.1. Adjectivul limbii române are două variante de poziţionare pe lângă substantiv: determinantul este distribuit, de regulă, în postpoziţie, dar structura poate

[1] D. Copceag, *Tipologia limbilor romanice*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 1998, p. 87 ş. u.
[2] I. Iordan, *Stilistica limbii române,* Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1975, p. 212.

BDD-A24228 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:48 UTC)

funcţiona şi cu adjectiv antepus. În legătură cu cele două poziţii ale adjectivului românesc, Al. Graur observa: „În principiu adjectivul plasat după substantiv are rolul de a-l încadra pe acesta din urmă într-o categorie stabilită dinainte faţă de care, în general, nu luăm personal nici o atitudine; adjectivul plasat înainte serveşte pentru a sublinia propriul nostru sentiment, favorabil sau nu, şi pentru aceasta ne mai servim de intonaţie, de lungirea vocalelor etc.”[1]. Dacă accentul cade pe însuşirea substantivului, din nevoia de a evidenţia această însuşire exprimată de adjectiv, Dn poate apărea antepus[2]. Subliniem faptul că limba română manifestă o preferinţă clară pentru aşezarea adjectivului calificativ în postpoziţie, sensul relaţiei stabilite de determinant cu regentul său fiind de la dreapta la stânga. L. Tesnière numeşte această topică, în care determinantul este postpus regentului, descendentă sau centrifugă[3]. Preluând termenii, vom spune deocamdată că sintagma substantiv + adjectiv se construieşte, în topica obişnuită a limbii române, în ordine descendentă (centrifugă). Adjectivele calificative sunt antepuse regentului (în termenii lui Tesnière topica este ascendentă sau centripetă*)* dacă li se subliniază importanţa, prin antepunere trăsătura exprimată de acestea ieşind în relief. Iorgu Iordan semnala că printr-un adjectiv postpus se „constată existenţa unei calităţi oarecare”, iar prin antepunerea acestuia simplei constatări i se adaugă un plus de subiectivitate, calitatea în discuţie fiind nu doar înregistrată, ci şi apreciată[4]. În construcţii exclamative sau în prezenţa oricărui element afectiv, subiectiv[5], antepunerea Dn este frecventă.

2.2.1.2.2. În anumite situaţii se poate vorbi de o topică fixă[6] a adjectivului, atât în cazul postpunerii, cât şi în cel al antepunerii sale. Factorii ce determină această topică fixă sunt de natură lexicală, gramaticală şi stilistică.

2.2.1.2.2.1. Factori de natură lexico-semantică. În funcţie de antepunerea sau postpunerea lui în raport cu substantivul determinat, adjectivul poate să-şi schimbe

[1] Al. Graur*, Locul superlativului*, în „România literară”, III, 1970, nr. 10.

[2] „Se înţelege că, dispunînd acum de două posibilităţi de plasare a adjectivului, limba devine mai suplă şi, în acelaşi timp, izbuteşte, fără material suplimentar, să exprime nuanţe mai variate”, Al. Graur, *Locul adjectivului*, în „România literară”, II, 1969, nr. 44; „Limba literară adoptă procedeul prepunerii adjectivului, pentru că în felul acesta îşi îmbogăţeşte posibilităţile de expresie”, Magdalena Popescu-Marin, *Observaţii asupra topicii atributului adjectival în limba română,* în *Studii de gramatică*, III, 1961.

[3] *Elements de syntaxe structurale*, ed. a II -a, Paris, 1966, p. 22.

[4] I. Iordan, *Topica adjectivului atributiv*, în „România literară”, IX, 1976, nr. 35.

[5] Cf. I. Iordan, *Limba română contemporană*, Bucureşti, Editura Ministerului Învăţământului, 1956, p. 726: „Întrebarea şi exclamaţia reprezintă procedee subiective (sau stilistice) prin ele înseşi”.

[6] Nu ne referim la structurile permanentizate ale limbii, în care uzul a fixat adjectivul într-o anumită poziţie, de exemplu: *simplu muritor*, *de mare ţinută*, *vorbe mari* etc.

BDD-A24228 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:48 UTC)

sensul[1] – funcţia semantică fiind una din funcţiile importante ale topicii: **Dt + Dn** / *mare* = spaţios, încăpător: *Într-un **salon mare**, cu toate ferestrele deschise...* (C.P., p.73); *Crîşmăriţa, cum ne-a văzut, pe loc ne-a sărit înainte şi ne-a dus deoparte, într-o **odaie mare**…"* (I.C., p.91); **Dn + Dt** / *mare* = renumit, important: *În ultimul timp începuse să publice într-o **mare gazetă** economică...* (C.P., p.38); *Ne vorbea mereu cu admiraţie de **marii matematicieni** ai antichităţii, dar şi de ai noştri…* (M.P. p. 36); **Dt + Dn** / *nou* = recent: *s-a interesat ce **legături noi** am* (C.P., p.107); **Dn + Dt** / *nou* = altul, încă unul: *A fost pentru mine **un nou prilej** de nedumerire...* (C.P., p.47); *Ai să vrei să scrii **o nouă carte**, crezi că n-o să fie complicat s-o publici?* (M.P., p.56); **Dn + Dt** / *nou* = recent[2]: ***Noua** mea **entuziastă** m-a silit să dansez cu ea...* (C.P., p.82); **Dn + Dt** / *simplu* = obişnuit, de rând: *El nu există, e un **simplu figurant**, condamnat să asiste neputincios...* (M.P., p.38). La fel stau lucrurile şi în cazul unor adjective ca: ***sărman***, ***sărac***, ***pur***, ***singur***, ***diferit***, ***distins***, ***dezagreabil*** etc.[3]

2.2.1.2.2.2. Factori de natură gramaticală. Adjectivul însoţit de articol demonstrativ este întotdeauna postpus în raport cu regentul său: *Masa era pusă acum în **sufrageria cea mare**...* (C.P., p.17); *Aşa eram eu la **vîrsta cea fericită**, şi aşa cred că au fost toţi copiii…* (I.C., p.38). Întotdeauna postpus este şi adjectivul care are, la rîndul său, determinanţi[4]: *În faţa mea am întîlnit însă **ochii umezi** de emoţie şi admiraţie ai nevestei mele…* (C.P., p.21). În raport cu gradul de comparaţie al adjectivului, topica sintagmei se poate modifica. Astfel, adjectivul la gradul comparativ este frecvent postpus elementului-centru: carte *mai interesantă*, întîmplare *mai puţin obişnuită*, poveste *la fel de stranie*. Antepunerea unui adjectiv la comparativ este posibilă numai când adjectivul are articol nehotărît[5] – *o mai delicată* situaţie, *un mai elegant* interior, *un mai confortabil* fotoliu.

Adjectivele care exprimă ideea de cantitate, de tipul ***mult***, ***puţin***, ***tot***, ***mare***, „apar de obicei prepuse, dar ele pot fi şi postpuse"[6]. Antepuse pot fi întâlnite frecvent şi la gradul comparativ: *Ne aflam la Capşa (...), plecam pentru **mai mult timp** la Sinaia*

[1] Popescu-Marin, *op.cit.,* p.164, consemnează: „Punctul de plecare al unor astfel de construcţii în care adjectivul îşi specializează sensul după cum precedă sau urmează substantivul poate fi găsit în limba populară (de fapt tendinţa apare încă din latină)".

[2] În legătură cu păstrarea sensului propriu al adjectivului articulat antepus, vezi Popescu-Marin, *op.cit.*, p.176.

[3] Vezi pentru exemple Mioara Avram, *Gramatica pentru toţi*, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1986, p.283; V. Şerban, *Sintaxa limbii române. Curs practic*, ed. a II-a revizuită şi completată, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1970, p.26; *Gramatica limbii române*, Bucureşti, Editura Academiei R.P.R., 1963, vol. II, p.435; I. Iordan, *Stilistica limbii române*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1975; Sextil Puşcariu, *Limba română,* vol. I, Bucureşti, Editura Academiei, 1940, p.47.

[4] Vezi *Gramatica limbii române*, vol. II, p.433; V. Şerban, *Teoria şi topica propoziţiei în româna contemporană*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1974, p.110.

[5] Vezi Al. Graur, *Locul superlativului,* în „România literară", III, 1970, nr. 10.

[6] Popescu-Marin, *op.cit*., p.165.

BDD-A24228 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:48 UTC)

(M.P., p.55); *Locuisem împreună, prin 45,* ***mai multe luni****, într-o frumoasă cameră pe Aleea Suter…* (M.P., p.68). Există şi unele construcţii în care adjectivul *mare* s-a fixat în antepunere: *Aşa vorbeşte de blînd şi primeşte cu bunătate pe fiecare, de ţi-i* ***mai mare dragul*** *să te duci la el!* (I.C., p.21); *şi-mi era* ***mai mare mila*** *de dînsa, dar şi de pîntecele meu cel stocit de apă încă îmi era milă* (I.C., p.66).

Spre deosebire de gradul comparativ, superlativul „dispune de o mai mare mobilitate”[1] în poziţionarea sa pe lângă substantivul regent. Există două variante de amplasare a adjectivului la superlativ absolut, în funcţie de prezenţa sau absenţa articolului hotărît[2]. Sunt corecte şi des utilizate sintagmele cu adjectiv antepus nearticulat – *foarte interesantă* carte – sau cu articol nehotărât – *o foarte interesantă* carte. Sintagma cu adjectiv antepus articulat (conform regulii, primul component este cel însoţit de articol) – *foarte frumoasa* carte – nu se justifică în sine; ea este posibilă în prezenţa altor elemente, într-un enunţ: Am citit ^{T}/ foarte interesanta (ta) carte.^{R}; Foarte interesanta carte (scrisă de tine) ^{T}/ m-a impresionat^{R}. Există cazuri unde uzul a fixat superlativul fie în poziţie antepusă – în *cea mai mare* măsură / parte, în *cel mai înalt* grad –, fie în postpoziţie – în sensul *cel mai adevărat* / *strict* / *exact*.

Construcţii cu adjectiv antepus sunt cele realizate prin intermediul adjectivelor invariabile *atare*, *asemenea*, *aşa*. Topica fixă este impusă de invariabilitatea lor morfologică – **Dn + Dt**: *În* ***asemenea împrejurări****, nopţile mi le petreceam în lungi insomnii, uscate şi mistuitoare* (C.P., p.7); *Fireşte că viaţa lor ar fi atroce într-o* ***asemenea societate*** (C.P., p.46); ***Asemenea gesturi*** *le pot face oamenii obişnuiţi din prostie sau din părtinire* (M.P., p.12); *Încă n-am văzut* ***aşa femeie****, să plângă de toate cele: era miloasă din cale-afară* (I.C., p.25); *Era o zi frumoasă în duminica aceea, şi plăieşii spuneau că n-au mai apucat* ***aşa primăvară*** *devreme de cînd îs ei* (I. C., p.30).

Întotdeauna postpus este adjectivul invariabil *gata* (haine (de) gata – structură instituită în limbă, permanentizată) în timp ce adjectivul *fost* este amplasat întotdeauna în faţa regentului său: ***Fostul ministru*** *plîngea şi ţinea să mă îmbrăţişeze…* (C.P., p.79).

2.2.1.2.2.3. Factori de natură stilistică. Limba română are o sintaxă bogată în posibilităţi expresive. Antepunerea[3] adjectivului este o modalitate stilistică ce transformă o construcţie obişnuită într-o construcţie expresivă: *lacrimi* ***fierbinţi***, *zâmbete* ***amare****, piele* ***catifelată***, *cer* ***albastru*** – topică uzuală, neutră stilistic; ***fierbinţi*** *lacrimi*, ***amare*** *zâmbete*, ***catifelată*** *piele*, ***albastru*** *cer* – topică inversă, expresivă. Foarte frecventă în stilul beletristic, structura cu adjectiv antepus are valoare expresivă: *Eu, atunci, să nu-mi caut de drum tot înainte? mă abat pe la teiu, cu gînd să prind pupăza, căci aveam o* ***grozavă ciudă*** *pe dînsa…* (I.C., p.52). Această structură funcţionează în paralel cu cea care distribuie adjectivul în postpoziţie şi este utilizată din raţiuni de ordin stilistic.

---

[1] Şerban, *op.cit.,* p.111.
[2] Vezi Graur, *op.cit.*
[3] Procedeul este numit de Al. Graur „inovaţie”, *Locul adjectivului*, în „România literară”, II, 1969, nr. 44.

BDD-A24228 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:48 UTC)

2.2.1.2.3. În concluzie, referitor la limba română, putem afirma că îmbinările de cuvinte construite pe baza acordului admit cele două tipuri de topică, varianta distribuţională a adjectivului fiind determinată de natura sa semantică, de caracteristica sa lexico-gramaticală şi de intenţionalitatea stilistică.

2.2.1.3. Concluzii privind topica structurii *substantiv + adjectiv* în limbile rusă şi română. 1. Topica structurii *substantiv + adjectiv* diferă în cele două limbi: în limba rusă antepunerea adjectivului are caracter de normă, în timp ce limbii române îi este caracteristică postpunerea acestuia. În limba rusă, sunt posibile şi construcţii cu topică inversă: când intră în structura unor termeni, a unor denumiri, adjectivul poate fi postpus: *шалфей* ***красный***, *шалфей* ***луговой***. Postpoziţia este posibilă şi în denumirile cu caracter semiterminologic: *торт* ***шоколадный***/ tort de ciocolată, *огурцы* ***солёные***/ castraveţi muraţi. Dacă determinantul este distribuit în antepunere, structurile de mai sus îşi pierd caracterul terminologic: ***шоколадный*** *торт*, ***вафельный*** *торт*, ***солёные*** *огурцы*. Antepunerea adjectivului în limba română este, pe lângă regula generală a postpunerii determinantului, a doua modalitate de construcţie a acestei sintagme, procedeul antepunerii fiind unul de natură stilistică. Existenţa şi posibilitatea utilizării în paralel a celor două modalităţi de aşezare a adjectivului în limba română generează apariţia unor construcţii cu valenţe multiple în planul expresiei; 2. În anumite situaţii, distribuţia adjectivului în una din cele două poziţii are un caracter limitat în ambele limbi, la acest fapt contribuind factori de natură lexico-semantică, gramaticală şi stilistică. În limba română, stilistic, există întotdeauna posibilitatea alegerii, a optării pentru o topică sau alta în cadrul structurii *substantiv + adjectiv*. Componenţii sunt permutabili, fapt ce antrenează modificări de expresie dinspre *neutru* spre *stilistic*, dinspre *obiectiv* spre *subiectiv*, dinspre *logic* către *afectiv*. Subliniem însă şi faptul că nu toate adjectivele limbii române pot fi distribuite în antepunere: spre deosebire de adjectivul calificativ, adjectivul determinativ din română este distribuit întotdeauna în postpoziţie: *întâlnire agreabilă/ agreabilă întâlnire*, *întâlnire politică*, *întâlnire publică*; *acţiune interesantă/ interesantă acţiune*, *acţiune juridică*. De asemenea, în limba română există adjective cu sens specializat în raport cu distribuţia lor faţă de substantiv. Referitor la situaţiile înregistrate în limba rusă, vom observa că postpunerea adjectivului presupune întotdeauna modificări de ordin sintactic, stilistic şi comunicativ; 3. O altă distincţie operabilă între cele două limbi se referă la funcţia sintactică a topicii: modificările de distribuţie în cadrul structurilor ruseşti realizate prin acord au consecinţe sintactice: adjectivul-atribut antepus devine, în postpoziţie, predicat nominal: *Солнечный день*/ *Zi însorită – День солнечный*/ *Ziua este însorită*. În română, în topica nemarcată stilistic, adjectivul calificativ este distribuit în postpoziţie, dar în topica expresivă acesta apare antepus, fără antrenarea unor schimbări de funcţie sintactică: *zi însorită/ însorită zi*. Topica fixă a adjectivului românesc (ne referim atât la cel distribuit în antepunere, cât şi la cel din postpoziţia regentului) este impusă, în anumite situaţii, de factori lexico-semantici, gramaticali şi stilistici.

BDD-A24228 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:48 UTC)

2.2.2. Topica îmbinărilor construite prin recţiune.

2.2.2.0. În îmbinările ce au la bază relaţia sintactică de subordonare numită recţiune cuvântul subordonat va avea cazul impus de termenul regent: *читать* ***книгу***/ *a citi* ***cartea***; *перейти* ***улицу***/ *a trece* ***strada***; *войти в комнату*/ *a intra* ***în cameră*** – regimul cazual al verbului este, în ambele limbi, acuzativul; *разговаривать* ***с друзьями***/ *a discuta* ***cu prietenii***; *кивать* ***головой***/ *a da* ***din cap*** – verbele cer, în rusă, instrumentalul şi acuzativul, în română; *надоедать* ***слушателям***/ *a plictisi* ***ascultătorii*** – dativ în rusă, iar în română, acuzativ; *исправление* ***ошибки***/ *corectarea* ***greşelii*** – în ambele limbi termenul subordonat al structurii este în genitiv. Recţiunea este specifică verbelor tranzitive, dar este posibilă şi pe lângă cele intranzitive (***увлекаться*** *музыкой*/ *a fi pasionat de muzică*; ***заботиться*** *о детьях*/ *a avea grijă de copii*), precum şi pe lângă alte părţi de vorbire: ***открытие*** *магазина*/ *deschiderea magazinului* – substantiv; ***полный*** *жизни*/ *plin de viaţă* – adjectiv.

2.2.2.1. Distribuţional, în topica obişnuită, pe prima poziţie se situează, în ambele limbi, termenul regent – **Dt + Dn**: verb + substantiv: *принести подарки*/ *a aduce cadouri*, *купить книгу*/ *a cumpăra cartea* – verbul impune substantivului cazul acuzativ; substantiv + substantiv: *уборка урожая*/ *culesul recoltei* – primul substantiv cere genitivul celui de-al doilea.

Structurile construie în topica **Dn + Dt** (de tipul *подарки принёс*/ *cadouri a adus*) se înscriu în sfera topicii expresive.

2.2.2.2. În funcţie de prezenţa sau absenţa prepoziţiei în faţa termenului subordonat, se disting recţiunea prepoziţională sau indirectă – *встреча* ***с другом***/ *întâlnirea cu prietenul*; *дом* ***у дороги***/ *casa de lângă drum,* şi recţiunea directă sau fără intermediul prepoziţiilor – *звонить* ***другу***/ *a telefona prietenului*; *чтение* ***книги***/ *citirea cărţii*. Remarcăm faptul că, din punctul de vedere al topicii, în cazul recţiunii prepoziţionale, termenul subordonat al îmbinării este postpus, în cazul structurilor realizate prin recţiune substantivală, dar prezintă mobilitate, în cazul recţiunii verbale. În legătură cu structurile construite fără prepoziţii, nu se poate formula o regulă general valabilă. De exemplu, componentele structurii *звонить другу*, într-o topică marcată stilistic, pot apărea inversate: *другу звонить*, în timp ce construcţia *книги чтение* este forţată.

2.2.2.3. În funcţie de natura morfologică a cuvântului principal, există următoarele varietăţi ale acestui tip de relaţie de subordonare: recţiune verbală (***кататься*** *на лодке*/ *a se plimba cu barca*, ***любоваться*** *природой*/ *a admira natura*, ***видеть*** *друга*/ *a vedea un prieten*, ***обратиться*** *к слушателям*/ *a se adresa ascultătorilor*), recţiune substantivală (***катание*** *на лодке*/ *plimbarea cu barca*, ***прибытие*** *поезда*/ *sosirea trenului*, ***окончание*** *года*/ *terminarea anului*), recţiune adjectivală (***готов*** *к отъезду*/ *gata de plecare*, ***любезный*** *с гостями*/ *amabil cu musafirii*) şi recţiune adverbială (***быстрее*** *ветра*/ *mai repede ca vântul*, ***незаметно*** *для присутствующих*/ *inobservabil pentru cei prezenţi*).

BDD-A24228 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:48 UTC)

În topica uzuală structurile se construiesc în ordinea *termen regent* + *termen subordonat* – **Dt + Dn**: verb + substantiv: *увлекаться* ***синтаксисом***/ *a fi pasionat* ***de sintaxă***; *мечтать* ***о будущем***/ *a visa* ***la viitor***; substantiv + substantiv: *страница* ***книги***/ *pagina* ***cărţii***; *название* ***журнала***/ *denumirea* ***revistei***; *разговор* ***по телефону***/ *discuţie* ***la telefon***; adjectiv[1] + substantiv: *богатый* ***лесами***/ *bogat* ***în păduri***; *достойный* ***внимания***/ *demn* ***de atenţie***; *красный* ***от гнева***/ *roşu* ***de furie***; *способный* ***к работе***/ *apt* ***de*** (***pentru***) ***muncă***; adverb + substantiv: *видно* ***дорогу***; *слышно* ***музыку***; *наедине* ***с братом*** – fenomenul se prezintă diferit în română, atât în cazul primelor două adverbe predicative-cuvinte ale categoriei stării (*se vede drumul*, *se aude muzica*), cât şi în cazul adverbului *наедине*, căruia îi corespunde în română o locuţiune: *între patru ochi (cu fratele meu)*; grad de comparaţie + substantiv: *белее* ***снега***/ *mai alb* ***ca*** (***decât***) ***zăpada***; *теплее* ***воды***/ *mai cald* ***ca*** (***decât***) ***apa***; *ниже* ***здания***/ *mai jos* ***decât clădirea***.

Remarcăm faptul că structurile construite cu recţiune verbală, adjectivală şi adverbială, într-o topică expresivă, pot înregistra permutarea componentelor – **Dn + Dt**: *на лодке* ***кататься***, *природой* ***любоваться***, *друга* ***видеть***, *к горничной* ***обратиться***; *к отъезду* ***готов***, *с гостями* ***любезный***; *ветра* ***быстрее***, *для присутствующих* ***незаметно***.

În ce priveşte structurile construite cu recţiune substantivală, observăm gradul diferit de variabilitate a termenilor: structurile construite cu genitivul prezintă o mai mare mobilitate în aşezarea termenilor (a), în comparaţie cu structurile realizate prepoziţional (b).

a) Substantiv + cuvânt în genitiv. Referindu-ne la această structură, vom semnala încă de la început anumite diferenţe între cele două limbi.

Ca determinant al substantivului din această construcţie, cuvântul în genitiv are în limba rusă funcţia sintactică de atribut neacordat: *книга* ***брата***/ cartea fratelui, *квартира* ***друзей***/ apartamentul prietenilor, *белизна* ***снега***/ albul zăpezii, *совет* ***матери***/ sfatul mamei, *вершина* ***горы***/ culmea muntelui, *человек* ***дела***/ om de acţiune, *зал* ***ожидания***/ sală de aşteptare. Echivalentele structurilor ruseşti în română au drept corespondente pentru atributele neacordate fie atribute substantivale genitivale, fie atribute substantivale prepoziţionale. Pe de altă parte, structuri cu atribute neacordate de tipul *комната* ***отца***/camera tatălui, *шарф* ***бабушки***/ fularul bunicii, *книга* ***папы***/ cartea tatălui au ca echivalente sintagme cu atribute acordate – ***отцовская*** *комната*, ***бабушкин*** *шарф*, ***папина*** *книга*, în limba română existând o sinonimizare de acest tip în structuri de tipul *dragostea* ***părinţilor***/ *dragoste* ***părintească***, *afecţiunea* ***fratelui***/ *afecţiune* ***frăţească***, *ură* ***de rasă***/ *ură* ***rasială***. Atributelor neacordate exprimate prin pronume posesive de persoana a III-a (***её*** *голос*/ glasul ei, ***его*** *взгляд*/ privirea lui, ***их*** *намерения*/ intenţiile lor) le corespund în română atribute pronominale genitivale. Acestea pot fi însoţite de prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale (*sosirea* ***înaintea lui***,

[1] În locul adjectivului poate apărea un participiu.

BDD-A24228 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:48 UTC)

zgomotul ***din jurul lui***) sau pot apărea fără prepoziţii, însoţite sau nu de articol posesiv (*prietenii* ***ei***, *singurii* ***ei*** *prieteni*, *singurii prieteni* ***ai ei***, *cei mai vechi prieteni* ***ai ei***).

În limba rusă, în regim cu prepoziţii, funcţionează atributele neacordate, cărora, în limba română, le corespund diverse tipuri de atribute substantivale (*журнал* ***с иллюстрациями***/ *revistă* ***cu ilustraţii***, *тетрадь* ***в клеточку***/ *caiet* ***cu pătrăţele***, *блузка* ***без рукав***/ *bluză* ***fără mâneci***, *прогулка* ***вдоль берега***/ *plimbare* ***de-a lungul malului***), atribute pronominale (*прогулка* ***без них***/ *plimbarea* ***fără ei***, *любовь* ***к ней***/ *dragostea* ***pentru ea***) sau atribute numerale: *дом* ***для двоих***/ *casă* ***pentru doi***, *приезд* ***второго***/ *sosirea celui* ***de-al doilea***. Pentru a oferi un tablou cât mai complet al atributului neacordat al limbii ruse, se poate face precizarea că, pe lângă tipurile semnalate, mai pot fi întâlnite atribute neacordate exprimate prin adjective la gradul comparativ (*фрукты* ***поспелее***/ fructe mai coapte); adverbe (*дом* ***напротив***/ casa de vizavi); verbe la modul infinitiv (*желание* ***прийти***/ dorinţa de a sosi); îmbinări de cuvinte ce funcţionează ca un tot unitar, nesegmentabile în analiza gramaticală (*девочка* ***десяти лет***/ o fetiţă de zece ani; *лошадь* ***гнедой масти***/ cal murg). În toate aceste situaţii, determinantul este distribuit în postpunerea regentului său. În legătură cu structurile de tipul *девочка* ***десяти лет***, trebuie precizat că topica are un rol important: permutarea ultimelor două elemente exprimă ideea de aproximaţie: *девочка* ***лет десяти***/ o fetiţă de *vreo* zece ani. Astfel de schimbări de sens, influenţate de topică, au loc şi în alte structuri cu numerale – *в десять часов*/ la ora zece – *часов в десять*/ pe la ora zece; *четыре месяца*/ patru luni – *месяца четыре*/ vreo patru luni.

Revenind la topica grupului nominal cu substantiv-centru şi determinant în genitiv, trebuie precizat că variabilitatea acesteia este determinată de factori diferiţi în cele două limbi: dacă în limba rusă topica celor doi termeni este impusă de natura morfologică a cuvântului în genitiv, în limba română, topica inversă este rezultatul unor necesităţi de ordin expresiv.

În limba rusă topica obişnuită a grupului în discuţie este substantiv + cuvânt în genitiv (1) – când acesta este exprimat prin substantiv şi cuvânt în genitiv + substantiv (2) – când în cazul genitiv este pronumele: (1) *клубы дыма*, *голоса парней*, *буря воспоминаний*; antepunerea substantivului în genitiv este rară, ea poate fi întâlnită în construcţii fixe de tipul *часовных дел мастер, добрейшей души человек, гвардии старший лейтенант*[1] sau în construcţii cu un pronunţat caracter expresiv: *и* ***страшной силы взрыв*** *потряс наше судно* (A., p.387).

Spre deosebire de structurile cu determinant exprimat prin substantiv, a căror topică uzuală consacră determinantul în postpoziţie, construcţiile cu pronume sunt frecvent întâlnite în ambele tipuri de topică: topica obişnuită – **Dn + Dt**: *Высоко* ***над его головой*** *плыл дубовый потолок* (T., p.35); *Много лет назад* ***её*** *маленькая* ***дочка*** *утонула в озере* (T., p.78); *В мае я переселился,* ***по её желанию****, в старинную*

[1] D.E. Rozental', M.A. Telenkova, *Словарь-справочник лингвистических терминов*, 2-ое изд., Moscova, 1976, p. 302.

BDD-A24228 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:48 UTC)

подмосковную усадьбу (B., p.35); ***Перед её*** *поздним* ***отъездом****, бродили по парку* (B., p.36). Observăm că, în cazul în care termenul regent are şi determinanţi cu funcţii sintactice de atribute acordate, acesta nu stabileşte poziţii de contact cu determinantul-atribut neacordat: ***её*** *маленькая* ***дочка***; ***её*** *поздним* ***отъездом***; **topica inversă – Dt + Dn**: *Там спрятано и всё остальное* ***добришко его*** (B., p.56); ***Рот её*** *не был создан для поцелуя* (T., p.165); ***Черты её*** *окаменели и заострились…* (T., p.202); ***Носки его*** *теперь всюду валялись* (T., p.198); *И тут же уходит от них, от этих людей,* ***от рук их*** *протянутых…* (T., p.292). În ultimul exemplu, atributul neacordat postpus (*их*) se interpune între substantiv (*от рук*) şi atributul acordat (*протянутых*).

Sunt expresive enunţurile în care cele două forme (antepunere/ postpunere) sunt coocurente: *Она и* ***натрущица его****, и любовница, и хозяйка – живёт с ним* ***в его мастерской*** *на Знаменке…* (B., p.202). Credem că postpunerea este determinată, în acest caz, de prezenţa predicatului nominal multiplu. Remarcăm şi expresivitatea conjuncţiei care se repetă în faţa fiecărui predicat.

În limba română topica obişnuită a acestei construcţii este substantiv + cuvânt în genitiv: *loialitatea prietenilor*, *forţa cuvintelor*, *pertinenţa observaţiilor*. Structura are aceeaşi topică şi atunci când în genitiv este pronumele personal: *soţiile lor*. Inversarea poziţiei componentelor acestui tip de grup nominal se poate produce, dar întotdeauna are o motivaţie de ordin stilistic. Adesea poate fi întâlnită în limbajul poetic: *undele valurilor/ ale valurilor unde*.

b. Substantiv + prepoziţie + substantiv

Remarcăm faptul că astfel de structuri nu prezintă aceeaşi mobilitate în permutarea determinantului în raport cu termenul regent ca alte structuri construite pe baza recţiunii. În ambele limbi topica acestui grup nominal este substantiv + substantiv cu prepoziţie – Dt + Dn**:** ***коллеги*** *по комнате/* ***colegi*** *de cameră*[1]; ***чемпион*** *по шахматам/* ***campion*** *la şah*; ***тренер*** *по фигурному катанию/* ***antrenor*** *de patinaj* **(*artistic*)**; ***специалист*** *по химии/* ***specialist*** *în chimie*; ***диссертация по литературе***/ ***teză*** *de literatură*; ***соревнование*** *по танцам/* ***concurs*** *de dansuri*; ***танец*** *на льду/* ***dans*** *pe* gheaţă; ***туристы*** *из России/* ***turişti*** *din Rusia*; ***статья*** *из газеты/* ***articol*** *din ziar*; ***суп*** *из овощей/* ***supă*** *din legume*[2].

Foarte rar cei doi termeni ai îmbinărilor de acest tip sunt distribuiţi în topică inversă, aceasta fiind apanajul limbajului poetic.

2.2.3. Topica îmbinărilor construite prin parataxă

[1] Încadrând astfel de structuri în propoziţii, vom observa că, în limba rusă, atributului substantival prepoziţional din română îi corespunde un atribut neacordat situat în postpoziţia regentului său.

[2] Ultimele trei construcţii din limba rusă prezintă posibilităţi de sinonimizare, relaţia sintactică aflată la baza structurii fiind acordul: *русские туристы*, *газетная статья*, *овощной суп*. În română echivalentele acestora se construiesc fie prin acord (*turişti ruşi*), fie prin recţiune (*articol de ziar*, *supă de legume*).

BDD-A24228 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:48 UTC)

2.2.3.0. Ataşarea paratactică este o relaţie de subordonare tipică pentru cuvintele şi formele neflexibile. Acestea (adverb, infinitiv, gerunziu, adjectiv la gradul comparativ, structuri fixe) sunt alăturate cuvântului regent după sens. De exemplu, în îmbinarea *совершенно понятный*, adjectivul-regent nu poate pretinde adverbului-subordonat nici repetarea, nici preluarea unor caracteristici morfologice (situaţia este identică în limba română, într-o structură ca *perfect inteligibil*).

Pentru acest tip de raport, în lingvistica românească, circulă termenii *parataxă* şi *juxtapunere* şi, mai nou, *aderenţă*. Termenul *aderenţă* a fost introdus de către S. Stati: „Relaţia de subordonare în care nu există nici recţiune, nici acord (fiindcă nu sînt condiţii pentru existenţa lor) se numeşte «relaţie de subordonare prin aderenţă» (adică «alipire») sau, mai simplu, «subordonare cu aderenţă»”[1].

Cercetări recente demonstrează că subordonarea prin juxtapunere şi subordonarea prin aderenţă sunt fenomene distincte[2], din analiza desfăşurată de autorul studiilor semnalate degajându-se următoarele: 1) juxtapunerea este un fenomen specific atât subordonării, cât şi coordonării, în timp ce aderenţa este un raport exclusiv de subordonare; 2) juxtapunerea se manifestă atât intrapropoziţional, cât şi interpropoziţional, spre deosebire de aderenţă, care apare doar la nivel intrapropoziţional.

2.2.3.1. Regenţii structurilor ruseşti construite print acest tip de raport de subordonare pot fi verbe (*много читать*, *идти руку об руку*, *говорить улыбаясь*), substantive (*кофе по-турецки*, *картина красивее*, *желание путешествовать*), adjective (*весьма полезный*) sau adverbe (*очень странно*, *слишком поздно*).

Datorită varietăţii elementelor ce intră în alcătuirea structurilor construite prin parataxă putem constata o diversitate de combinaţii. Vom stabili câteva tipuri, delimitându-le în funcţie de capacitatea acestora de a se construi cu determinant antepus, respectiv postpus.

1. Dn + Dt:

– adverb + infinitiv: ***привлекательно*** *выглядеть*/ *a arăta* ***atrăgător***; ***вызывающе*** *одеваться*/ *a se îmbrăca* ***provocator***; ***по-*****разному** *понимать*/ a înţelege diferit.

Este important de semnalat faptul că, încadrând astfel de îmbinări în structuri finite din punct de vedere comunicativ, odată cu permutarea termenilor se produc schimbări legate de aspectul comunicativ al enunţurilor: adverbul-subordonat va reprezenta rema structurilor respective: Она выглядит^{T}/**прекрасно**^{R}./ Ea arată^{T}/ minunat^{R}./; /Они понимают^{T}/**по-разному**^{R}./ Ei înţeleg^{T}/ (în mod) diferit^{R}./ (Spre deosebire de structurile grupate sub 1), structuri cu adverb antepus: [Эта девушка – его сестра.] Она^{T}/**прекрасно выглядит**^{R}./ [Această fată este sora lui.] Ea^{T} /arată

[1] S. Stati, *Elemente de analiză sintactică*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1972, p. 40.
[2] A. Chircu, *Observaţii asupra relaţiei de subordonare prin aderenţă*, StUBB, Philologia, XLV, 2000, nr. 1, p. 149-153; *Idem*, *Parataxă şi aderenţă în sintaxa limbii române*, „Limba română. Revistă de ştiinţă şi cultură”, 2002, XII, nr. 11-12, Chişinău, p. 145-149.

BDD-A24228 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:48 UTC)

minunat^{R}./; [Между ними нет согласия в взглядах.] Они^{T}/**по-разному понимают** жизнь^{R}./ [Între ei nu există unitate de vederi.] Ei^{T}/ înţeleg viaţa diferit^{R}./ – observăm că în română se păstrează topica din structura iniţială).

– gerunziu + verb: ***сидевши*** *разговаривают*/ discută şezând; ***не спеша*** *идут*/ merg fără să se grăbească – structura din română nu se construieşte cu gerunziu;

– adverb + substantiv: ***почти*** *преподаватель*/ ***aproape*** *profesor*; ***совершенно*** *формалист*/ (*un*) *formalist* ***cu desăvârşire***;

– adverb + adjectiv: ***очень*** *красивый*/ *foarte frumos* – situaţie diferită în română; ***давно*** *случившийся*/ ***demult*** *întâmplat*; *Она была* ***страшно красивая****…* (B., p.82); *Её* ***тропически крепкое*** *маленькое тело…* (B., p.224); *ставая поднос на столик у изголовья, в его* ***по-утреннему ясные****, со сна* ***точно удивлённые*** *глаза* (B., p.101); *и характер был у меня южный, живой,* ***постоянно готовый*** *к счастливой улыбке, к доброй шуткею* (B., p.237); *Был этот последний разговор под Петров день, –* ***очень*** *мне* ***памятный*** (B., p.219) – elementele nu stabilesc o poziţie de contact, fiind posibilă interpunerea unei alte unităţi; *Старая улица показалась мне только* ***немного уже****, чем казалась прежде* (B., p.40) – adjectivul este la gradul comparativ; *Мы оба были богаты, здоровы, молоды и* ***настолько хороши собой****, что в ресторанах, на концертах нас провожали взглядами* (B., p.237) – adjectivul este unul cu formă scurtă.

Prezentăm şi o construcţie cu topică de o expresivitate aparte: ***Трогательна*** *была она* ***ужасно****…* (B., p.175). În topica obişnuită secvenţa ar fi fost construită conform modelului semnalat: *Она была* ***ужасно трогательна***.

– adverb + adverb: ***слишком*** *рано*/ ***prea*** *devreme*; ***достаточно*** *хорошо*/ ***destul de*** *bine*; ***совершенно*** *верно*/ ***perfect*** *adevărat*; ***рано*** *утром*/ *dimineaţa* ***devreme*** – topică diferită în ultimul exemplu.

2. Dt + Dn:

– verb + infinitiv: *уметь* ***рисовать***/ *a se pricepe* ***a desena***; *хотеть* ***приблизиться***/ *a vrea* ***să se apropie*** – infinitivului îi corespunde, în română, modul conjunctiv;

– substantiv + infinitiv: *умение* ***рисовать***/ *priceperea* ***de a desena***; *манера* ***разговаривать***/ *felul* ***de a discuta*** – observăm supinul din română şi prezenţa elementului conector;

– substantiv + adverb: *город* ***зимой***/ *oraşul* ***iarna***; *здание* ***напротив***/ *clădirea* ***de vizavi***;

– adjectiv + infinitiv: *вынужден* ***читать***/ *silit* ***a citi***; *обязан* ***забыть***/ *obligat* ***a uita*** (***să uite***) – româna actuală preferă varianta construită cu modul conjunctiv.

În legătură cu structurile ce conţin adverbe, delimitările de mai sus se cuvin a fi completate, precizând că topica structurilor prezintă variabilitate, în funcţie de tipul adverbului. Dacă adverbul este cantitativ sau calificativ, terminat în *-o* sau *-e*, acesta se situează în antepunere: *Она* ***ровно отозвалась*** *из темноты* (B., p.240); *Она* ***тихо и долго поглядела*** *на меня…* (B., p.155). Pentru alte tipuri de adverbe este caracteristică

BDD-A24228 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:48 UTC)

postpunerea.

Vom constata şi faptul că în cazul îmbinărilor alcătuite prin parataxă putem constata o particularitate construcţională: topica structurilor ce au în componenţă substantive este fixă, structuri ca **по-турецки кофе*, **красивее картина*, **путешествовать желание* fiind imposibile.

2.2.4. Concluzii. Topica îmbinării de cuvinte poate fi analizată şi din perspectiva segmentării actuale. Îmbinările de cuvinte pot alcătui, în totalitate, ca un întreg sintactic, fie tema, fie rema enunţului sau pot participa parţial la realizarea uneia din cele două structuri comunicative, termenii îmbinării intrând în componente comunicative diferite. De exemplu, în /Умный студент^{T} хорошо ответил^{R}./ – /Studentul deştept^{T} a răspuns bine^{R}./, cele două îmbinări realizate prin acord şi parataxă îşi păstrează unitatea: termenii primei îmbinări alcătuiesc tema, a doua îmbinare constituie rema enunţului. Topica specifică acestor tipuri de îmbinări se păstrează. Spre deosebire de această situaţie, în /Ответил умный студент^{T} хорошо^{R}./ A răspuns studentul deştept^{T} bine^{R}./, unitatea îmbinărilor /*хорошо ответил*/, /*a răspuns bine*/ nu se păstrează: verbul intră în componenţa temei, iar adverbul paratactic alcătuieşte rema enunţului.

Pe baza analizei desfăşurate anterior, putem concluziona: topica unei îmbinări de cuvinte este determinată de cel puţin trei factori: (a) caracterul raportului sintactic (atributiv, obiectiv, circumstanţial) dintre subordonat şi regent; (b) tipul relaţiei sintactice (acord, recţiune, parataxă) dintre subordonat şi regent; (c) caracteristicile lexico-gramaticale ale elementelor îmbinării. La nivelul îmbinării de cuvinte, alături de formele flexionare şi cuvintele auxiliare, ordinea componentelor se evidenţiază ca un important mijloc de exprimare a raporturilor sintactice. La acest nivel funcţia topicii este una gramaticală, îmbinarea de cuvinte fiind o unitate sintactică nominală care comunică ceva doar încadrată în propoziţie. Aşezarea în poziţie de contact a termenilor îmbinărilor construite prin acord, recţiune, parataxă favorizează păstrarea unităţii îmbinării, spre deosebire de amplasarea la distanţă, care duce la dizolvarea unităţii structurii.

Surse textuale – abrevieri:

I.C. – Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*, Bucureşti, Editura Minerva, 1978
C.P. – Camil Petrescu, *Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1987
M.P. – Marin Preda, *Viaţa ca o pradă*, Bucureşti, Editura Marin Preda, 1993
A. – Vasili Aksionov, *Апельсины из Марокко*, Moscova, „Izograf", 2000
B. – I.A. Bunin, *Тёмные аллеи,* Paris, „Bookking International", 1995
T. – Tatiana Tolstaia, *Ночь*, Moscova, „Podkova", 2001

BDD-A24228 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:48 UTC)

L'ordre des mots en russe et en roumain

Notre étude représente une description des modalités de constitution des unités grammaticales de deux langues, qui se différencient du point de vue typologique : le russe, une langue slave, et le roumain, une langue romane. Cet étude présente, d'une manière contrastive, les variantes distributionnelles et, bien sûr, les implications d'ordres syntaxique, stylistique, sémantique et communicatif, générées par l'ordre des mots. Les méthodes descriptive et comparative sont appliquées aux unités grammaticales du type syntagme et du type énoncé, notre objectif visant l'étude et la mise en évidence des aspects d'ordre grammatical, liés à l'ordre des mots en roumain et en russe.

L'ordre des mots est un phénomène complexe qui nécessite une interprétation des faits de langue de plusieurs perspectives : nous avons affaire à un rapport d'interdépendance entre l'ordre des mots et l'aspect communicatif d'un énoncé ; nous constatons une certaine organisation distributionnelle des termes, dans l'énoncé qui peut déterminer la fonction syntaxique ; l'ordre des mots peut être déterminée par une motivation d'ordre stylistique.

BDD-A24228 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:48 UTC)